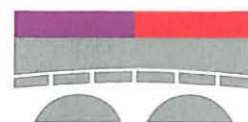

Mänttä

KOTKANSALMI

Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus
2007

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO
KULTTUURIYMPÄRISTÖYKSIKÖ
ARKEOLOGISIA RAPORTTEJA 2007

Mänttä Kotkansalmi, Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus 2007

Hanna-Leena Salminen
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö
2007

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Mänttä Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus 2007

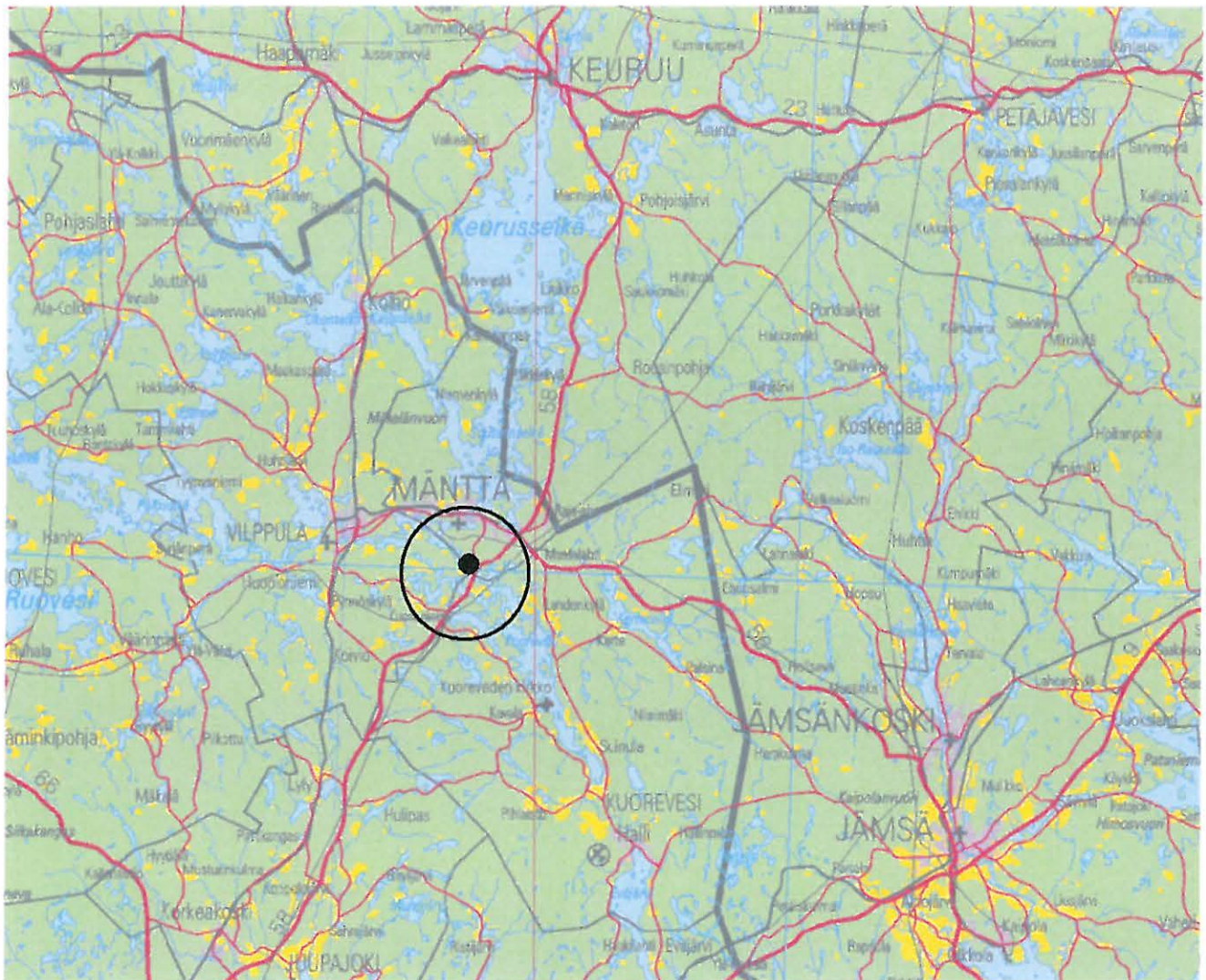
SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
TIEKARTTAOTE	3
PERUSKARTTAOTE	4
1. JOHDANTO	
1.1. Yleistä	5
2. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA	
2.1. Mäntän pitäjä	5
2.2. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset	6
2.3. Kotkansalmi	8
3. TUTKIMUSALUE JA TUTKIMUSMENETELMÄT	
3.1. Tutkimusalueen kuvaus	9
3.2. Tutkimusmenetelmät	9
3.3. Kenttähavainnot	10
3.3.1. Koekuoppien 7, 62, 64 kuvaukset	13
3.4. Tulokset	15
4. YHTEENVETO	16
ARKISTOLÄHTEET JA KIRJALLISUUS	17
KARTTALUETTELO	17
MUSTAVALKONEGATIIVILUETTELO	18
KARTAT	
Kartta 1: Yleiskartta 1: 5000 Tutkimusalue	19
Kartta 2 : Yleiskartta 1:1500 Koekuoppien sijainti	20
Kuvataulu 1: Yleiskuvia	21
Kuvataulu 2: Yleiskuvia	22
Liite 1. Digitaalikuvaluettelo	23
Liite 2. Esinekuvia	25

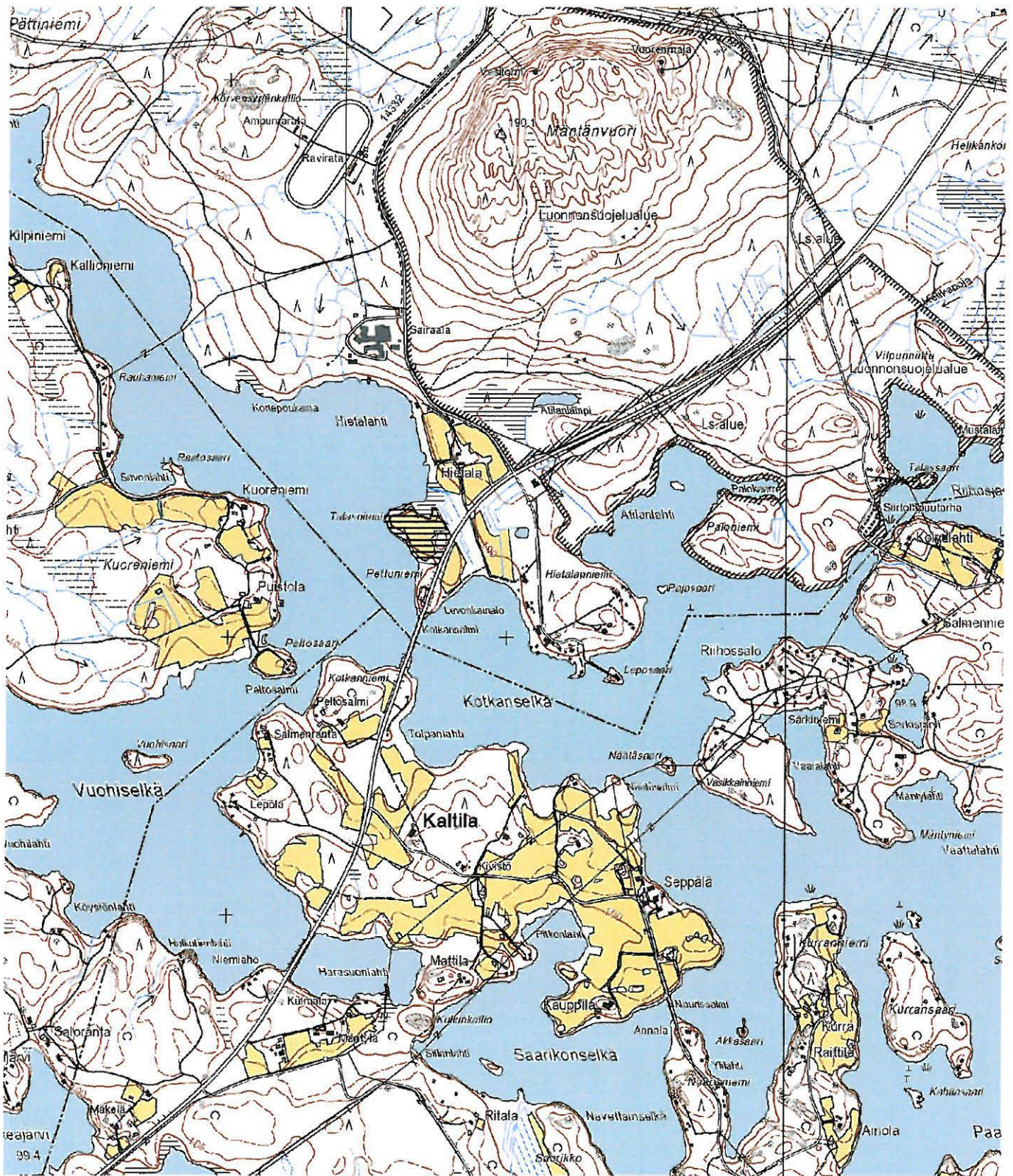
ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kunta: Mänttä
Kylä: Keuruu
Kohteen nimi: Kotkansalmi
Mj-tyyppi: asuinpaikka
Ajoitus: kivikausi
Mj rek. numero: 506 010 002
Peruskartta: 2231 11 Lahdenkylä
Koordinaatit: Tutkitun alueen rajat:
 X = 2533660 Y = 6877470 X = 2533710 Y = 6877270
 X = 2533550 Y = 6877420 X = 2533780 Y = 6877390
 I = 3376487 P = 6879548 I = 3376528 P = 6879346
 I = 3376375 P = 6879503 I = 3376603 P = 6879462
Keskipiste:
 X = 2533690 Y = 6877370
 I = 3376512 P = 6879447
 Z= 98,9 – 103 m.mpy.
Kiinteistötunnus: 2:634 (Hietala)
Maanomistaja: Mäntän kaupunki, PL 69 35801 Mänttä
Aikaisemmat tutkimukset: Inventointi Tuija-Liisa Soininen 1997
Aikaisemmat löydöt: KM 30785:1-9
Tutkimuslaitos: Pirkanmaan maakuntamuseo
Kaivauksenjohtaja: FM Hanna-Leena Salminen
Kenttätyöaika: 6.9.-19.9.2007
Tutkitun alueen laajuus: n. 280 m²
Rahoittaja: Mäntän kaupunki
Kustannukset: 8911 e (+alv)
Löydöt: KM 36912:1-3
Negatiivit: 144335-144344 (Luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin)
Digitaalikuvat: 1-21 (luetteloitu Pirkanmaan maakuntamuseon kokoelmiin)
Kartat: 1:5000, 1:1500
Liitteet: 2 kpl
Alkuper. tutkimusraportti: Pirkanmaan maakuntamuseo (kopio Museoviraston arkeologian osaston arkistossa)

Mänttä, Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2007.
Ote tiekartasta MK 1: 40 0000

Mänttä, Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2007
PK 2231 11 Lahdenkylä 1: 20 000
(Perus Cd Häme, versio 2006, © Maanmittauslaitos/ PiSa lupa /020/2006)

1. Johdanto

1.1. Yleistä

Mäntän Kotkansalmen asuinpaikka sijaitsee Orivesi-Keuruu - tien (58) länsipuolella Kotkansalmen sillan (Pettuniemi) ja Talasniemen välisellä alueella Kuoreveden Kotkansalmen rannalla. Alueelta löydettiin vuonna 1997 tehdyssä Mäntän kaupungin arkeologisessa perusinventoinnissa useita kvartsi-iskoksia, lähinnä rantojen pintapoiminnassa. Osa inventoinnissa rajatusta asuinpaikka-alueesta kuuluu Hietalan tilan maihin, jotka kaupunki nyt haluaisi myydä matkailualuekäyttöön. Tämän suunnitelman johdosta alueella tehtiin arkeologinen koekaivaus syyskuussa 2007.

Kenttätyönjohtajana toimi FM Hanna-Leena Salminen, tutkimusapulaisena fil. yo Reetta Kivistö ja kaivajana fil. yo Anniina Laine. Työn valvojana toimi tutkija Ulla Lähdesmäki Pirkanmaan maakuntamuseosta.

Mäntän kaupungin puolesta kaivauksiin liittyviä asioita hoiti maankäyttöpäällikkö Markku Pohja ja yhteistyö sujui mutkattomasti. Kaupungilta saatiin kaivausten ajaksi käyttöön välinevarastoksi Hietalan tilan aitta.

Koekaivauksissa löydettiin kolmesta koekuopasta kvartsi-iskoksia. Nämä löytökohdat vastaavat melko hyvin vuoden 1997 inventoinnissa havaittuja löytökeskittymiä, jotka sijoittuvat myös tämän vuoden tutkimusalueelle. Myös rantojen pikaisessa pintapoiminnassa iskoksia havaittiin samoilla kohdin vedenrajan alapuolella. Pintapoimintalöytöjä ei kuitenkaan otettu talteen. Koekuopat, joista tuli löytöjä, sijaitsivat peltoalueen ulkopuolella, vedenrajan ja pellon väliin jäävässä Kuoreveteen laskevassa rinteessä. Tutkimusalueeseen kuuluvalla peltoalueella ei tehty löytöjä.

2. Tutkimusalueen historia

2.1. Mäntän pitäjä

Kirjallisten lähteiden mukaan Mäntän alueella on ollut eräasutusta 1500-luun puolivälissä ja ainakin melko pian tämän jälkeen syntyi pysyvä asutus. Alue kuului pitkään hallinnollisesti Sääksmäkeen ja kirkollisesti vanhaan Ruoveteen (Jokipii 1959: 180).

Varsinaisen Mäntän pitäjän synty ajoittuu 1800-luvun puolivälin jälkeiseen aikaan, kun ensimmäiset sahat ja puuhiomot perustettiin Mäntänkosken partalle. Ennen puuhiomojen ja sahojen aikaa kosken rannoilla oli useita myllyjä, joissa paikalliset viljelijät jauhoivat viljansa. Melko pian teollisuus ajoi myllyt kauemmaksi. Teollistumisen seurauksena ennen vapaasti juossut Mäntänkoski valjastettiin teollisuuden käyttöön niin, että sen olemassaoloa enää tuskin edes havaitsee kaupunkikuvassa. Vielä 1800-luvun alkupuolelle saakka Mäntänkoski, entiseltä nimeltään Keuruskoski tai Keurustaipaleen koski, oli tunnettu lohikoski. Kooltaan se pieni verrattuna Tammerkoskeen ja Nokian Emäkoskeen, mutta muiden alueen koskien kanssa hyvinkin samaa kokoluokkaa. (Mönkkönen 1992: 15-16)

Tutkimusalue kuuluu Hietalaan tilaan, joka on lohkottu 1900-luvun alussa Pättiniemen tilasta. Hietala oli alkuperäisessä käytössään 1980-luvulle saakka, sen jälkeen kaupunki osti tilan ja siihen kuuluvat pellot. (Mönkkönen (1992: 31). Peltoja on viljellyt vuokraviljelijä siitä asti.

2.2. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset

Arkeologisten löytöjen perusteella Mäntän alueella on asuttu kivikaudella melko laajasti, mutta pronssi- ja rautakaudella ei ainakaan tämän hetkisten tietojen mukaan kiinteää asutusta ole ollut. Toisaalta Mäntän lähipitäjästä, Vilppulasta tiedetään joitakin lapinraunioita, todennäköisesti varhaismetallikauden hautoja. Lisäksi vuonna 1991 löytyi Mäntän Multisuolta suksi, joka ajoitettiin radiohiiliajoituksella 500-600-luvulle jKr. (Vilkuna 1997:33-35). Tämä on vahvistanut olettamusta siitä, että Mäntän alue on ollut lähiseutujen eränavutinta-aluetta pitkään, jo esihistorialliselta ajalta alkaen.

Mäntänkosken yläpuolinen vesistö Keurusselkä ja alapuolinen vesistö Kuorevesi ovat kosken kanssa muodostaneet houkuttelevan asuinpaikan kivikaudella. Alapuolisesta vesistöstä aukeaa vesireitti Näsijärvelle ja Längelmävedelle ja yläpuolista vesistöä myöten puolestaan reitti pohjoiseen. Vesireittien lisäksi myös harjut muodostivat hyviä kulkureittejä. Mäntän kaupungin alueelta tunnetaan 8 kivikautista asuinpaikkaa ja 5 irtolöytöpaikkaa, näistä alapuolisen vesistön alueelta useimmat. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa esitellyistä asuinpaikoista Hietalahti Aluesairaala, Pieskansaari, Kaijanlahti ja Pättiniemi sijaitsevat kosken alapuolisen vesistön puolella, kuten Kotkansalmikin.

Mäntänkosken puhkeamisen ajankohdasta ja syntyvaiheista on melko puutteellisesti tietoa tällä hetkellä. Arvioiden perusteella kosken synty voisi ajoittua melko pian Tammerkosken puhkeamisen jälkeiseen aikaan, mikä tapahtui noin 7000 vuotta sitten. Luonnontieteellistä tietoa vedenkorkeuden vaihteluista alueella on tällä hetkellä melko vähän.

Mäntän kivikautiset kohteet	X	Y	Z	P	I	Laatu
Hietalahti aluesairaala	6877900	2533600	98-105	6879979	3376446	Asuinpaikka
Kotkansalmi	6877220	2533700	98-101	6879295	3376515	Asuinpaikka
Pieskansaari	6879500	2530960	98-102	6881700	3373883	Asuinpaikka
Kaijanlahti	6878673	2532314	98-100	6880818	3375201	Asuinpaikka
Pättiniemi	6879220	2531700	98-100	6881386	3374609	Asuinpaikka
Hiekkaniemi	6884790	2532570	106-115	6886911	3375736	Asuinpaikka
Vuolleniemi	6881360	2534260	106-108	6883406	3377266	Asuinpaikka
Kohosalmi	6880951	2535750	110-112	6882935	3378738	Asuinpaikka
Jussinsaari	6882400	2534350	107			Kvartsinottoaikka
Suoranta	6882520	2531520	114			Irtolöytö
Mustalahti	6879500	2535160	108-110			Irtolöytö
Kanervalahdi	6882520	2531520	100-103			Löytöpaikka
Kaunisniemi	6886280	2533660	108			Löytöpaikka
Levonkainalo	6877240	2533940	98-100			Löytöpaikka

Taulukko 1. Luettelo Mäntän kaupungin alueen kivikautisista kohteista. (Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset 1995: 117-120, Soininen 1997: 5)

Aikaisempien arkeologisten havaintojen perusteella tyypillisen kampakeramiikan aikaan ajoittuvat asuinpaikat eivät ole kaukana nykyisestä rannasta, vaan näyttäisi siltä, että vedenpinnan korkeus on tuolloin ollut melko lähellä nykyistä, mikä on noin 98,9 m. mpy. sekä Kuoreveden että Keurusselän puolella. Tiedetään, että vesi laskee kosken yläpuolisessa vesistössä noin 2 metriä 1800-luvun ruoppausten seurauksena. Ruoppausta edeltävä rantapenger on havaittavissa maastossa selkeästi, kampakeramiikan ajan asuinpaikat olisivat siis tämän penkereen päällä Mäntänkosken yläpuolisen vesistön alueella.

Vuoden 1997 inventoinnissa tehtiin löytöjä alapuolisen vesistön puolella myös nykyisen vedenpinnan alta. On mahdollista, että Mäntänkosken puhkeamista edeltävät asuinpaikat sijaitsevat nykyisin vedenpinnan alla ja sitä seuranneet likimain nykyisellä rannalla. (Soininen 1997: 2) Rantapengerin päällä ollut asuinpaikka on voinut osin huuhtoutua veteen, koska etenkin muutamilla Mäntän asuinpaikoilla maaperä on hyvin hienoa hiekkaa. Samoista syistä johtuva eroosio uhkaa tänäkin päivänä asuinpaikkoja, Hiekkaniemen asuinpaikka asuinpaikanteineen on tästä esimerkki.

2.3. Kotkansalmi

Kotkansalmen kohde sijaitsee Kuoreveteen kuuluvan Kotkanselän koillisrannalla Kotkansillan pohjoispuolella, Pettuniemen kärjen ja Talasniemen välissä noin 3 km Mäntän kirkosta ja 700 metriä Mäntän aluesairaалalta kaakkoon. Kohde löytyi vuonna 1997 Tampereen museoiden (nyk. Pirkanmaan maakuntamuseo) Mäntän arkeologisessa perusinventoinnissa. Tuolloin Talasniemen ja Pettuniemen kärkien väliseltä rantavyöhykkeeltä löydettiin useita kvartsi-iskoksia ja kvartsi-ydin (KM 30785:1-9). Löytöjä tehtiin vedenrajan ylä- ja alapuolelta pintapoiminnassa ja yhdestä koekuopasta noin 20 metriä kuivan maan puolelta (Soininen 1997: 14-16). Löytöjä ei tullut tasaisesti koko rannan alueelta, vaan neljästä kohtaa. Eteläisin löytökohta eli Kotkansalmen levähdysalueen eteläpuoli ei kuulunut vuoden 2007 tutkimusalueeseen. Tästä pohjoiseen löytöjä tuli noin 50 metrin päästä Hietalan peltoalueen ja Kotkansalmen levähdyspaikan välissä olevan metsäalueen edestä, tämä kohta ei myöskään ollut tutkimusalueella. Seuraava löytöalue oli tästä noin 100 metriä pohjoiseen. Viimeinen löytökohta oli aivan Talasniemen kärjen eteläpuolelta. Nämä molemmat osuivat vuoden 2007 tutkimusalueelle. Vuoden 1997 löytöjen perusteella Kotkansalmen asuinpaikka-alue rajattiin noin 400 metriä pitkäksi ja 30 metriä leveäksi vyöhykkeeksi Kotkansalmen sillan alta Talasniemen kärkeen. Löytöjä tuli Kuoreveteen laskevalta lounaisrinteeltä ja sen alapuolelta vedenrajan alta rannasta. Kotkansalmen alueen ranta on matala ja hiekkapohjainen, paikoin rantaan on kertynyt runsaasti humusta ja ranta on myös rehevöitynyt jonkin verran, mikä vaikeutti ainakin vuonna 2007 havainnointia jonkun verran.

Tähänastisten tutkimusten perusteella paikan luonne, säilyneisyys ja ajoitus eivät ole kuitenkaan selviä. Alueella on tehty myöhemmin monia rakennustoimenpiteitä, jotka ovat varmasti tuhonneet mahdollisia kiinteitä jäänteitä. Viljely ja siihen liittyvät maanmuokkaustoimenpiteet peltoalueella ja tien 58 rakentaminen 1960-luvulla ovat kaksi merkittävintä.

Tätä ennen Pettuniemen ja Levonkainalon alueilla on ollut ainakin yksi talo Mäntän kaupungin maankäyttöpäällikkö Markku Pohjan mukaan. Myös tutkimusalueeseen kuuluvalla peltoalueella, saarekkeessa lähellä tietä 58, on ollut rakennus ainakin vielä vuoden 1958 peruskartan mukaan, todennäköisesti kyseessä on ollut kevytrakenteinen lato. Saarekkeessa näkyi vieläkin rakennukseen mahdollisesti tähän liittyviä rakenteita, saarekkeen alueella kaivettiin koekuopat 5-6, 73-77. Näistä ei kuitenkaan tehty mitään rakennukseen liittyviä löytöjä.

Kuoreveden rannoilta Kotkansalmesta pohjoiseen tunnetaan yhteensä neljä kivikautista kohdetta sekä Kotkansalmesta länteen yksi irtolöytöpaikka. Kohteista muut löydettiin myös vuoden 1997 inventoinnissa paitsi Kotkansalmea lähin kivikautinen asuinpaikka Hietalahti, se löydettiin jo Mäntän aluesairaalan rantasaunan rakennustöissä 1960-luvulla.

3. Tutkimusalue ja tutkimusmenetelmät

3.1. Tutkimusalueen kuvaus

Kotkansalmen kivikautisen kohteen ympäristössä suoritettiin koekaivaus matkailukäyttösuunnitelman vuoksi. Tutkimusalueeseen kuului sekä Hietalan tilaan kuuluva Mäntän kaupungin omistama peltoalue, että Kuoreveden rannan ja peltoalueen välissä oleva rinne. Peltoalue oli tutkimushetkellä kesannolla, joten pintapoimintaa ei voinut tehdä kuin paikoin. Pellon kasvusto oli paikoin noin 70 cm korkeaa ja hyvin tiheää. Pellolla maaperä on pääasiassa saven sekaista peltomultaa. Pellolle oli kaivettu useampi noin 0,5-1 metriä syviä ojia. Kuoreveteen laskeva rinne puolestaan on maaperältään paikoin hiekkaa ja paikoin pelto oli ulottunut laajemmalle alueella aikaisemmin, näillä kohden maaperä oli peltomultaa nykyisen peltoalueen ulkopuolellakin. Aivan Talasniemen kärjessä, peltoalueen läntisimmän kulman lähellä maaperä oli kivistä ja peruskallio näkyi useasta kohtaa. Näillä kohdin myös ranta oli kivikkoista, erilaista kuin muualla tutkimusalueella. Muualla ranta on hiekkapohjainen, eikä kiviä ole juuri lainkaan, pieniä kiviä lukuun ottamatta.

3.2. Tutkimusmenetelmät

Tutkimusalue tutkittiin koekuopin. Tarkoitus oli tehdä koekuoppia mahdollisimman laajalle alueella järjestelmällisesti, mutta kuitenkin lupaavimpiin alueisiin keskittyen. Nämä alueet tutkittiin ensin. Lupaavimmiksi alueiksi määriteltiin ne, joiden läheisyydestä oli aikaisemmin tehtyjä löytöjä.

Sääolosuhteet suosivat kaivauksia muutamaa rankkasadetta lukuun ottamatta ja työ eteni muutenkin hyvin varsinkin peltoalueella, johon oli suhteellisen helppo kaivaa koekuoppia. Peltoalueen ulkopuolella puolestaan koekuoppien kaivaminen oli paikoin melko hankalaa tiheään kasvillisuuden ja runsaan juuriston vuoksi.

Koekuopat sijoitettiin pääilmansuuntien mukaisille linjoille (ks. tutkittujen linjojen sekä koekuoppien sijainti Kartta 2). Kuopille mitattiin GPS-koordinaatit (laite Magellan SporTrak map) lisäksi kuopat dokumentoitiin sanallisesti, ja niistä vaaittiin pintataso, josta laskettiin myös kuopan pohjalle todellinen korkeus. Vaaitusta vaikeutti se, että pellon ja veden rajan välissä oleva kasvillisuus oli paikoin niin tiheää, että näkyvyys oli lähes olematon jo muutaman metrin päähän, myös korkeusero pellon ja rannan välillä aiheutti sen, että alinna sijaitseville kuopille pystyttiin antamaan vain likimääräinen korkeuslukema. Lähin korkeuskiintopiste sijaitsee usean sadan metrin päässä Kotkasalmen levähdysalueelta Keuruulle päin tien 58 itäpuolella, tien vieressä olevassa kalliossa (ks. Liite 1).

Tavoitteena oli kaivaa koekuopat 10 cm kerroksina, seuloa maa ja ottaa löydöt talteen kerroksittain. Tämä ei kuitenkaan ollut toimiva ratkaisu peltoalueen koekuoppia kaivettaessa, koska savista peltomultaa ei voinut seuloa ja sitä oli helpompi kaivaa lapiolla. Maa kuitenkin käytiin läpi jättesäkin päällä lastalla.

3.3. Kenttähavainnot

Kotkansalmen koekaivausalueella kaivettiin yhteensä 77 kooltaan pääosin 50 cm x 50 cm olevaa koekuoppaa. Koekuoppien GPS-koordinaatit, syvyys ja vaaituslukemat selviää alla olevasta taulukosta. Koekuoppien tarkempi sijainti selviää puolestaan kartasta 2 sivulla. Alla esitellään tarkemmin ne koekuopat, joista tehtiin löytöjä.

Varsinaiselle peltoalueella kaivetuista koekuopasta ei tehty lainkaan löytöjä. Peltoalueen maakerrokset olivat täysin sekoittuneita peltomultakerroksia. Peltomultaa oli keskimäärin 20-50 cm, sen alta tuli harmaa tai ruskea pohjasavi. Itse kuopat oli melko helppo kaivaa peltoalueella, tosin maan seulominen oli lähes mahdotonta savisuuden vuoksi. Niinpä maa-aines käytiinkin pääasiassa läpi lastalla jättesäkin päällä. Merkille pantavaa oli se, että pellolta ei löydetty kuin muutama pala modernia posliinia ja fajanssia, alue on ollut sen verran kaukana pysyvästä asutuksesta, että normaaliin tapaan pellolle kertyvää jätettä ei ole näin kauas tuotu.

Talasniemen kärjen kaakkoispuolella ja peltoalueen läntisimmän osan eteläpuolella on laajahko melko tasainen alue, joka vaikutti etukäteen varsin lupaavalta kivikautista asuinpaikkaa ajatellen. Tälle alueelle tehtiin 10 koekuoppaa, mutta mistään kuopasta ei tehty löytöjä. Koekuopasta 44 tuli 10 cm turvekerroksen ja 10 cm harmaan hietakerroksen alta kirkkaan oranssi hietakerros, se on kuitenkin luonnollinen rikastumiskerros. Tämä alue on melko tasaista ja ollut korkeamman veden tai tulvan aikaan todennäköisesti veden alla.

Paikoin oli havaittavissa, että maakerrokset ovat aaltojen muokkaamia, kuin nykyisellä rannalla. Ehkä oranssi rikastumakerroskin liittyy tällaiseen tulvavaiheeseen.

Kuva 2. Koekuoppa 44, pohjataso 50 cm. Turpeen ja vaalean harmaan savisen hienon hiekan kerroksen alta tuli oranssiksi rikastunut hietakerros. Digitaalinen kuva 17.

Alla on kuva koekuopan 14 pohjatasosta, peltoalueella kaivetut kuopat näyttivät tältä poikkeuksetta. Ruskean saven sekaisen peltomullan alta tuli vaaleamman ruskea savitaso. Joissain kuopissa ennen pohjasavea oli noin 5 cm kerros pehmeämpää hienon hiekan sekaista savea.

Kuva 3. Koekuoppa 14. Pohjataso 30 cm. Digitaalinen kuva 2.

KK nro	I	P	Pohja -cm	Z m mpy. (pinta)	Z m mpy. (pohja)
1	3376476	6879388	10	<101	100,8
2	3376481	6879389	25	101,66	101,41
3	3376492	6879387	25	102,03	101,78
4	3376502	6879384	30	102,23	101,93
5	3376563	6879375	30	102,82	102,52
6	3376571	6879376	40	n. 101,80	n. 101,4
7	3376396	6879514	25	<101,80	101,55
8	3376401	6879513	33	101,87	101,54
9	3376414	6879503	45 (-60)	102,18	101,73
10	3376424	6879501	30	102,16	101,86
11	3376431	6879506	35 (-50)	101,92	101,57
12	3376442	6879508	35	101,79	101,44
13	3376461	6879506	30	101,86	101,56
14	3376472	6879503	30	101,82	101,52
15	3376481	6879500	30	101,76	101,46
16	3376491	6879499	30	101,54	101,24
17	3376502	6879498	32	101,49	101,17
18	3376509	6879498	30	101,1	100,8
19	3376522	6879491	35	100,98	100,63
20	3376532	6879491	30	101,15	100,85
21	3376541	6879489	30	101,63	101,33
22	3376550	6879487	25	101,83	101,58
23	3376560	6879486	47	102,02	101,55
24	3376411	6879502	30	101,74	101,44
25	3376409	6879495	25	101,55	101,3
26	3376422	6879490	25	101,64	101,39
27	3376434	6879485	30	101,92	101,62
28	3376444	6879483	40	101,69	101,29
29	3376452	6879482	25	101,62	101,37
30	3376461	6879480	30	101,89	101,59
31	3376472	6879477	30	101,91	101,61
32	3376482	6879475	30	101,79	101,49
33	3376493	6879473	35	101,79	101,44
34	3376501	6879471	25	101,49	101,24
35	3376510	6879470	30	101,58	101,28
36	3376521	6879468	30	101,30	101
37	3376492	6879376	15	n. 99,71	n. 99,56
38	3376495	6879397	20	102,29	102,09
39	3376498	6879405	20	102,75	102,55
40	3376500	6879413	20	102,5	102,3
41	3376456	6879470	30	101,41	101,11
42	3376454	6879459	20	100,86	100,66
43	3376456	6879456	20	100,71	100,51
44	3376451	6879446	30	100,17	99,87
45	3376446	6879440	40	n. 100	99,6
46	3376443	6879462	25	100,84	100,59
47	3376443	6879459	30	100,82	100,52
48	3376443	6879455	30	100,94	100,64
49	3376435	6879460	45	100,24	99,79
50	3376426	6879457	10	100,13	100,03

				n. 99,5-101	n. 99,5-101
51	3376441	6879461	20		
52	3376465	6879426	40	101,22	100,82
53	3376468	6879424	35	101,01	100,66
54	3376479	6879418	20	99,9	99,7
55	3376490	6879416	20	99	98,8
56	3376489	6879408	50	101,25	100,75
57	3376478	6879411	30	100,95	100,65
58	3376471	6879407	60	100,13	99,53
59	3376469	6879413	50	99,29	98,79
60	3376485	6879400	45	100,98	100,53
61	3376476	6879401	37	99,75	99,38
62	3376474	6879398	20	98,85	98,55
63	3376502	6879375	33	100,95	100,62
64	3376500	6879365	40	99,88	99,48
65	3376506	6879359	30	99,02	98,72
66	3376566	6879477	23	102,72	102,49
67	3376567	6879464	20	102,37	102,17
68	3376570	6879474	23	102,42	102,19
69	3376572	6879484	20	102,02	101,82
70	3376573	6879495	25	101,8	101,55
71	3376573	6879505	30	101,56	101,26
72	3376573	6879513	30	101,38	101,08
73	3376572	6879387	60	102,09	101,49
74	3376575	6879401	45	102,48	102,03
75	3376579	6879415	40	102,7	102,3
76	3376578	6879423	55	102,59	102,04
77	3376590	6879402	40	103,21	102,81

Taulukko 2. Lista kaivetuista koekuopista.¹

3.3.1. Koekuoppien 7, 62, 64 kuvaukset

Koekuoppa 7

Koekuoppa 7 sijaitsi aivan Talasniemen kärjessä itä-länsisuuntaisista linjoista pohjoisimman läntisimmässä päässä eli lähinnä rantaa. Kuoppa sijaitsi Kuoreveteen laskevassa rinteessä aivan niemenkärjen kallion paljastuman itäpuolella. Kuoppaa kaivettaessa todettiin myös maakerrosten olevan rinteeseen mukaisesti vinoja.

¹ HUOM: Kaikkia koekuoppia ei saatu vaaittua, joko korkeuseron tai huonon näkyvyyden vuoksi, näihin korkeusluvut arvioitu.

Kerrokset:

0-5 cm hiekan sekainen turve

5-25-30 cm harmaa hiekka

25- cm kallio

Kuva 4. Koekuoppa 7 pohjataso, 25-30 cm. Teikin kärki osoittaa itään. Digitaalinen kuva 4.

Koekuopasta saatiin löytöinä 2 kvartssia, jotka ovat laadultaan rakeista kvartssia, mutta voivat olla iskoksia. Löydöt tulivat humuksen ja harmaan pohjahiekan vaihettumistasosta.

Koekuoppa 62

Koekuoppa 62 sijaitsi toiseksi eteläisimmän itä-länsisuuntaisen linjan länsipäästä noin 5 metriä etelään lähinnä rantaa. Viimeisen varsinaisesti linjalla olleen kuopan kaivamisen jälkeen päätettiin alueella kaivaa vielä yksi kuoppa, koska maasto ja maaperä olivat alueella lupaavat. Tällä kohden rinne oli melko jyrkkä, siinä oli nähtävissä tasanne, mahdollisesti Kuoreveden vanhaa rantapengertä. Paikoin vanhan rantapenkereen kohdalla oli kivikkoa, kivet voivat olla peräisin vanhalta rannalta, mutta ne voivat toisaalta olla peräisin myös pellolta. Jos kiviä on ajettu pellolta alas kohti rantaa ne ovat voineet pysähtyä rinteiden tasaiselle kohdalle vanhan rantapenkan päälle. Kuoppa sijaitsi juuri tämän vanhan rantapenkan alapuolella.

Kerrokset:

0-15 cm turve

15-20 cm sorainen hiekka

20- cm vaalea saven sekainen hieno hiekka

Koekuopasta 62 löytyi yksi hyvälaatuista läpikuultavaa kvartssia oleva iskos, se löytyi turvekerroksesta.

Koekuoppa 64

Koekuoppa 64 sijaitsee tutkimusalueella vedetyistä pohjois-eteläsuuntaisista linjoista pisimmän eteläpäässä lähinnä rantaa.

Kerrokset:

0-5 cm turve

5-35 cm ruskea hiekka

35-40 cm vaalea saven sekainen hieno hiekka

Kuva 4. Koekuoppa 64 pohjataso. Digitaalinen kuva 15.

Koekuopasta 64 löytyi hiekkansekaisesta humuskerroksesta yhteensä 6 kvartsi-iskosta. Osa iskoksista on hyvälaatuista kirkasta kvartssia ja osa hieman rakeisempaa kellertävää kvartssia, joka muistuttaa koekuopasta 7 löytynyttä kvartssia.

3.2. Tutkimuksen tulokset

Vuoden 2007 koekaivauksissa Mäntän Kotkansalmen kivikautisen asuinpaikan ympäristössä löydettiin kvartsi-iskoksia kolmesta koekuopasta. Tutkimusalueella ei havaittu jäänteitä säilyneestä kulttuurikerroksesta. Löydöt kertovat kivikautisesta toiminnasta alueella, mutta on mahdollista että kyse on ollut lyhyempiaikaisesta oleskelusta. Otollisen sijaintinsa puolesta Kotkasalmi on voinut olla pyyntipaikka, jossa Hietalahden asukkaat ovat käyneet, kuten Soininen (1997) arvelee. Edellisen arvelun perusteella kulttuurikerros ei olisi alunperinkään muodostunut kovin vahvaksi ja on todennäköistä, että modernien aikojen rakennustoimenpiteet ja viljely on myös tuhonnut näitä jälkiä.

Tutkimusalueen ja Kotkansalmen levähdyspaikan väliin jäävä metsäkaistale vaikuttaa topografisesti lupaavalta, mutta tästä alueesta on mahdotonta sanoa kuinka paljon erilaiset toimenpiteet on sen kohdalla vaikuttanut aikojen kuluessa. Myöhemmissä vaiheissa, jos tähän alueeseen kohdistuu maankäyttöpaineita, tulee myös siellä suorittaa koetutkimus.

4. Yhteenveto

Mäntän Kotkansalmen kivi-kautisen asuinpaikan ympäristössä suoritettussa koekaivauksessa vuonna 2007 löydettiin kvartsi-iskoksia (KM 36912:1-3) kolmesta koekuopasta (numerot: 7, 62, 64). Muita säilyneeseen kulttuurikerrokseen viittaavia löytöjä tai havaintoja ei tehty, etenkin peltoalueella kävi selkeästi ilmi, että mahdollinen asuinpaikka on tuhoutunut myöhemmässä maankäytössä. Kotkansalmen asuinpaikan ydinalue on saattanut sijaita myös tutkimusalueen ulkopuolella, siitä etelään, levähdyspaikan ja Talasniemen peltoalueen väliin jäävällä metsäalueella tai lähempänä Kotkansalmen kärkeä.

Tampere 21.11.2007

Hanna-Leena Salminen

Lähteet

Arkistolähteet

Bergström, Matti 1977. Mäntän muinaisjäännökset –luettelo vuodelta 1977. Museoviraston esihistorian toimiston topografinen arkisto.

Miettinen, Mirja & Miettinen Pekka 1972, Mäntän aluesairaala. Löytöpaikan tarkastus. Museoviraston arkeologian osaston topografinen arkisto.

Soininen Tuija-Liisa 1998. Mänttä. Arkeologinen perusinventointi 1997. Tampereen museot 1998. Maakunnallinen yksikkö.

Painettu lähdeaineisto

Jokipii, Mauno 1959. Vanhan Ruoveden pitäjän historia. Eräkaudesta isoonvihaan. Vanhan-Ruoveden historia I. (Söyrinki, Luho, Jokipii) s. 75-566.

Mönkkönen, Mauri 1992. Mäntän historia 1860-1947. Vanhan Ruoveden historia III:8(1)
Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset 2005. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Vilkuna, Janne 1997. Mäntän muinaissuksi. Jyväskylä 1997.

KARTTALUETTELO

Karttaluettelo

Kartta 1. Yleiskartta tutkimusalueesta MK 1: 5000

Kartta 2. Koekuoppien sijainti MK 1:1500

Huom. Karttojen pohjana Mäntän kaupungin kaavakartta, digitoinut peruskartalle (Perus Cd Häme, versio 2003, © Maanmittauslaitos/PiSa lupa /020/2006) H-L Salminen.

MÄNTTÄ, KOTKANSALMI. KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN YMPÄRISTÖN
ARKEOLOGINEN KOEKAIVAUS 2007

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA

144335-144344

Kuvannut Hanna-Leena Salminen

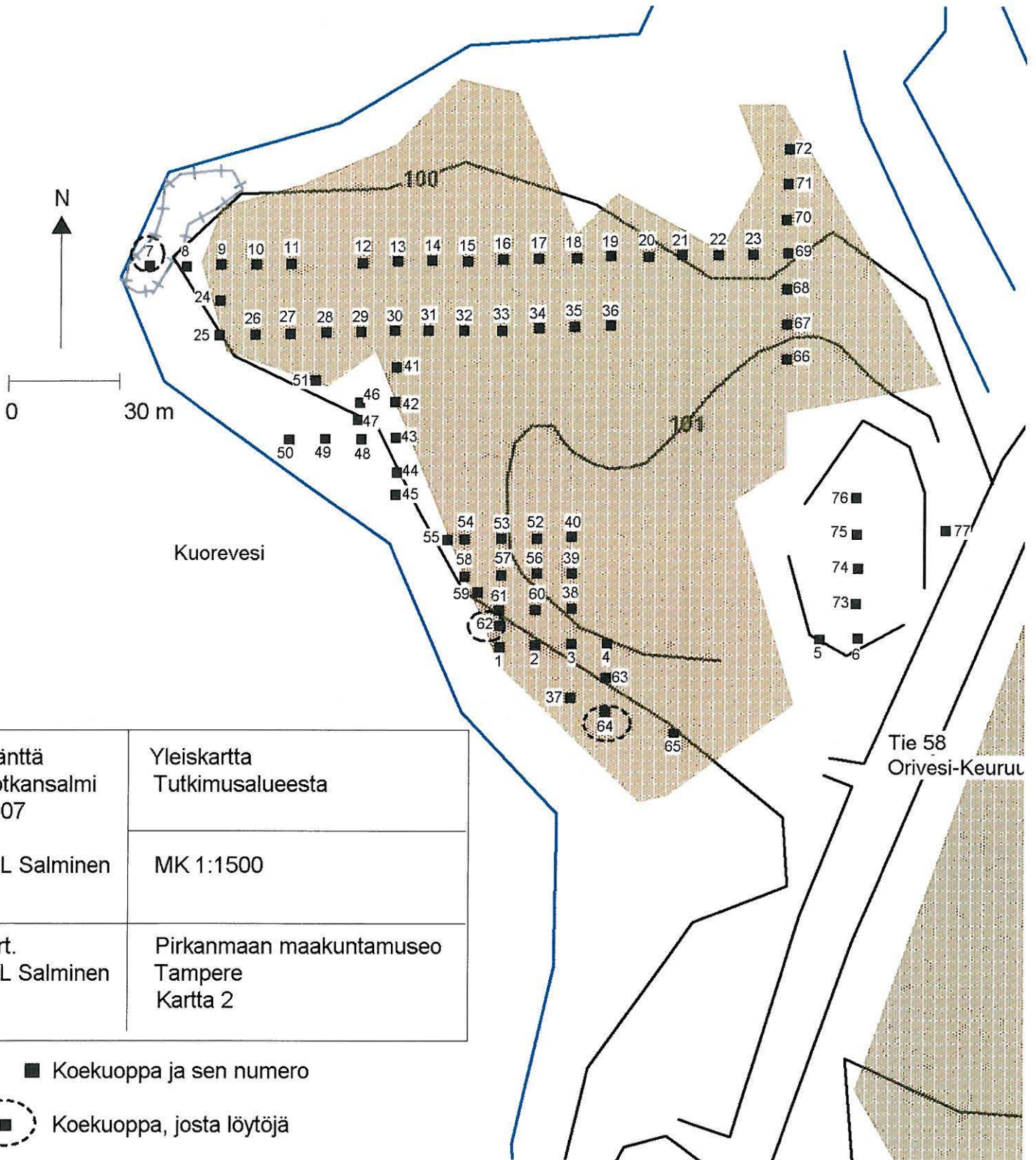
Kuvat on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin

Kuvan numero	Kuvan aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 2007
144335	Koekuoppa 14. Pohjataso n. 35-40 cm.	E-W	7.9
144336	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 18.	E-W	7.9
144337	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 72.	N-S	18.9
144338	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 69.	E-W	18.9
144339	Koekuoppa 76, SE-SW profiili. Pohjoisnuoli väärinpäin.	N-S	18.9
144340	Koekuoppa 76, SE-SW profiili.	N-S	18.9
144341	Yleiskuva. Linja P, kuvattuna kohti koekuoppaa 77. Etualalla koekuoppa 76.	NE-SW	18.9
144342	Koekuoppa 64. Pohja / NW-NE profiili.	S-N	18.9
144343	Koekuoppa 44. NW-NE profiili.	S-N	18.9
144344	Koekuoppa 44. Pohjataso, noin 50 cm.	S-N	18.9

V. 2007 tutkimusalue

Mänttä Kotkansalmi 2007	Yleiskartta Inventointialue
H-L Salminen	MK 1:5000
piirt. H-L Salminen	Pirkanmaan maakuntamuseo Tampere Kartta 1

Mäntä Kotkansalmi 2007	Yleiskartta Tutkimusalueesta
H-L Salminen	MK 1:1500
piirt. H-L Salminen	Pirkanmaan maakuntamuseo Tampere Kartta 2

1 ■ Koekuoppa ja sen numero

○ ■ Koekuoppa, josta löytöjä

Kuvataulu 1.

Mänttä Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus 2007

144336. Yleiskuva tutkimusalueesta. Edustalla koekuopat 7-18, taustalla Talasniemen kärki. E-W

144338. Yleiskuva tutkimusalueesta. Etualalla koekuoppa 5. SE-NW

Kuvataulu 2.

Mänttä Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus 2007

144337. Yleiskuva tutkimusalueesta. Edustalla koekuoppa 72 ja taustalla metsäsaareke, johon kaivettiin koekuopat 5-6, 73-77. N-S

144341. Yleiskuva, edustalla koekuoppa 76. N-S

Liite 1

MÄNTTÄ KOTKANSALMI. KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN YMPÄRISTÖN KOEKAIVAUS
2007

LUETTELO DIGITAALISISTA KUVISTA

1-21 Luetteloitu Pirkanmaan maakuntamuseon kokoelmiin
Kuvannut Hanna-Leena Salminen 1-18, Reetta Kivistö 19-21
Kuvat on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin

Kuvan nro juokseva/ tiedosto	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 2007
1/0059	Yleiskuva / työkuva. Koekuoppia 2 ja 3 kaivetaan. Anniina Laine ja Reetta Kivistö.	SE-NW	6.9.
2/0060	Koekuoppa 14. Pohjataso.	E-W	6.9.
3/0061	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 18.	E-W	6.9.
4/0062	Koekuoppa 7. Pohjataso.	W-E	6.9.
5/0064	Koekuoppa 8. Pohjataso.	E-W	6.9.
6/0065	Koekuoppa 43. Taso, oranssi hiekan kerros.	E-W	6.9.
7/0066	Työkuva. Anniina Laine kaivaa koekuoppaa 43.	E-W	11.9.
8/0068	Yleiskuva. Tutkimusalue pohjoiseen koekuopan 39 kohdalta.	S-N	13.9.
9/0069	Yleiskuva. Tutkimusalue etelään koekuopan 39 kohdalta.	N-S	13.9
10/0080	Työkuva. Etualalla koekuoppa 58. Reetta Kivistö.	SE-NW	13.9
11/0083	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 71.	N-S	18.9
12/0085	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 69.	E-W	18.9
13/0087	Koekuoppa 76. Profiili SE-SW.	N-S	18.9
14/0090	Yleiskuva. Etualalla koekuoppa 75, taustalla koekuoppa 77	N-S	18.9
15/0092	Koekuoppa 64. Pohja / profiili NE-NW.	S-N	18.9
16/0093	Koekuoppa 44. Pohja / profiili NE-NW.	S-N	18.9

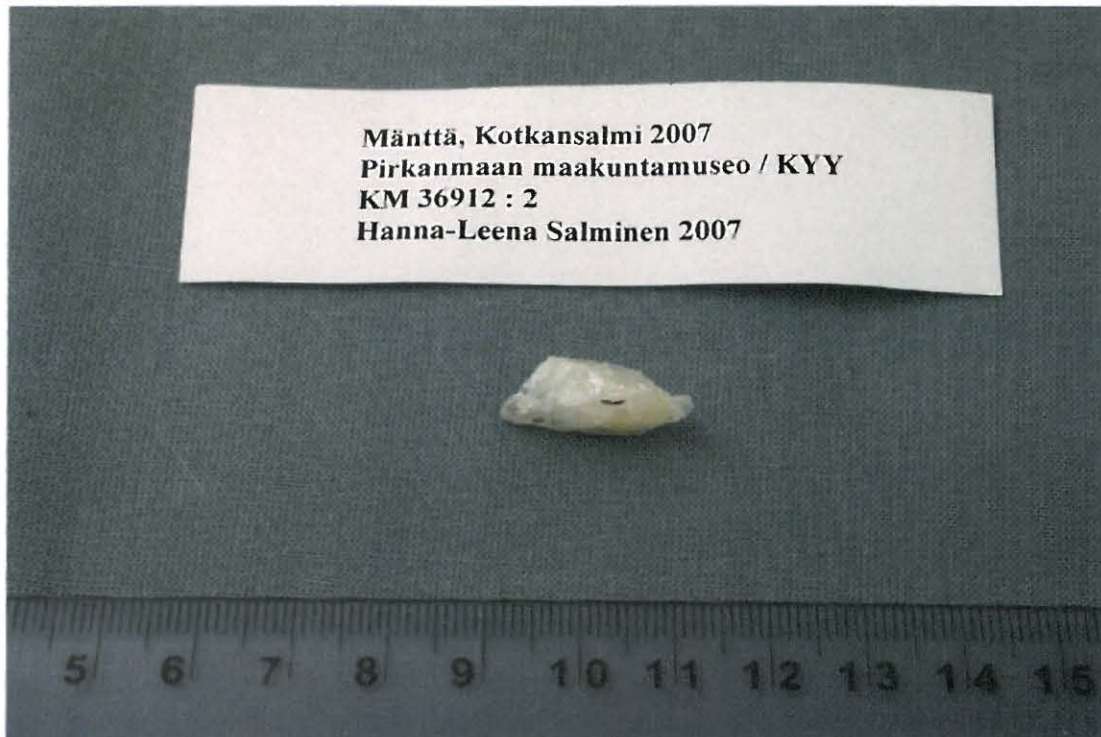
17/0094	Koekuoppa 44. Profiili NE-NW.	S-N	18.9
18/0096	Yleiskuva. Koekuopalta 44 lounaaseen.	NE-SW	18.9

LÖYTÖKUVAT

19/0001	Koekuopan 7 kaikki löydöt. KM 36912:1
20/0002	Koekuopan 62 kaikki löydöt. KM 36912:2
21/0003	Koekuopan 64 kaikki löydöt. KM 36912: 3

Liite 2.

Mänttä Kotkansalmi. Kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus 2007.

Digitaalinen kuva 20 . Kvartsi-iskos koekuoppa 62. Kuvaaja Reetta Kivistö.

Digitaalinen kuva 21. Kvartsi-iskoksia koekuoppa 64. Kuvaaja Reetta Kivistö.